

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Когут Сергій Сергійович, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2019 році Університет державної фіскальної служби України за спеціальністю «Облік і оподаткування» та здобув кваліфікацію магістра з обліку і оподаткування, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка» (Доктор філософії).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету Міністерства фінансів України м. Ірпінь від «04» липня 2024 року № 902, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради –

Андрія Васильовича Лісового, доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри аудиту та економічного аналізу Державного податкового університету

Рецензентів –

Дмитра Олександровича Лазаренка, доктора економічних наук, професора, професора кафедри економіки та економічної безпеки Державного податкового університету

Ольги Іванівни Марченко, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Державного податкового університету

Офіційних опонентів –

Володимира Валентиновича Липова, доктора економічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу економічної теорії Інституту економіки та прогнозування НАН України

Тараса Дмитровича Гуцола, доктора технічних наук, доцента, професора кафедри механічної інженерії та технології машинобудування¹ Поліського національного університету,

на засіданні «11» вересня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Когуту Сергію Сергійовичу на підставі публічного захисту дисертації «Енергетична безпека в контексті інклюзивного розвитку економіки України» за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

¹ Кафедра механіки та інженерії агроєкосистем перейменована на кафедру механічної інженерії та технології машинобудування згідно рішень Вченої ради Поліського національного університету від 24.06.2024 протокол № 11.

Науковий керівник: **Вікторія Вікторівна Гурочкіна**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Державного податкового університету (з 01.12.2023 по 31.08.2024).

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково-обґрунтовані результати, що розкривають науковий внесок в сферу розвитку енергетики та забезпечення сталого розвитку в Україні в умовах євроінтеграції та сучасних викликів енергетичної безпеки. Оригінальність дослідження полягає у комплексному підході до вивчення механізмів взаємодії енергопідприємств та відновлюваної енергетики через призму європейських стандартів, що актуалізує інклюзивний розвиток економіки країни. (щодо дотримання вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

За своїм змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 11 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Гурочкіна В. В., Когут С. С. Формування енергетичного балансу з використанням відновлювальних джерел енергії. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. Економічні науки*. 2023. № 4. С. 109–133. URL : <http://efm.vsau.org/en/particles/formation-of-the-energy-balance-of-ukraine-using-renewable-energy-sources> DOI: 10.37128/2411-4413-2023-4-8 (1.2 д. а., дисертанту належить 0.7 д. а., співавтору належить 0.5 д. а.). Особистий внесок здобувача: проаналізовано складові енергетичного балансу та шляхи стимулювання відновлювальних джерел енергії. Особистий внесок співавтора: систематизовано результати дослідження енергетичного сектору України в контексті забезпечення національних інтересів.

2. Когут С. С. Енергетичний ринок України: створення умов для ефективного енергозабезпечення. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2023. № 6 (324). С. 403–412. URL : <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2024/01/324-64.pdf> DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-324-6-64> (0.75 д. а.).

3. Когут С. С. Енергетична безпека в контексті інклюзивного розвитку національної економіки: концептуальний підхід. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2023. № 12. URL : <https://www.inter->

nauka.com/uploads/public/17056666182432.pdf DOI: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2023-12-9552> (0.8 д. а.).

4. Когут С. С. Сучасні тенденції розвитку світової енергетики та енергетичної безпеки України. *Modeling the development of the economic systems*. 2023. № 4. С. 75–83. URL : <https://mdes.khmnmu.edu.ua/index.php/mdes/article/view/243/222> DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-10> (0.6 д. а.).

5. Когут С. С. Енергетична безпека України: інклюзивний підхід в оцінюванні розвитку та результати рейтингування. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2022. № 2. Т. 2. С. 383–389. URL : <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=21699> DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-60](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-60) (0.7 д. а.).

6. Когут С. С. Розвиток енергозабезпечення і енергоефективності економіки України в умовах післявоєнної інтеграції. *Фінанси, Економіка, Право vs Війна* : Міжнародний конгрес, м. Ірпінь, 27 квітня 2022 року. Ірпінь, 2022. С. 428–432. URL : <https://drive.google.com/file/d/1xc6JktbOcGrxIUrbUOFC-82zXICo61tD/view> (0.3 д. а.).

7. Когут С. С. Енергетична безпека як ключовий фактор економічного розвитку. *Сучасні виклики у розвитку міст та регіонів України* : Всеукраїнська науково-практична конференція до 101-ї річниці навчального закладу та 1-ї річниці Державного податкового університету, м. Ірпінь. 29 лист. 2022 року. Ірпінь, 2022. С. 26–30. URL : <https://drive.google.com/drive/folders/1WvxXq6Ny53f6op4N3dD-1KzriVAPRx1B>

8. Мартиненко В. В., Когут С. С. Розвиток критичних технологій у сфері енергетичної безпеки України. *Дослідження фінансових інституцій та інструментів розвитку держави, територій та суб'єктів господарювання: теоретичні, методологічні та практичні аспекти* : VII Міжнародна науково-практична конференція / Одеський національний університет імені І. І. Мечникова. м. Одеса, 3 листопада 2023. Одеса. С. 50–51. URL : https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/epf/oblik/naukova_diyalnist/conf_03_2023.pdf (0.2 д. а., дисертанту належить 0.1 д. а., співавтору належить 0.1 д. а.). *Особистий внесок здобувача: проаналізовано комплекс критичних технологій та забезпечення енергетичної безпеки країни. Особистий внесок співавтора: наведено авторське бачення щодо напрямів енергетичної незалежності та систематизовано висновки дослідження.*

9. Когут С. С. Реалізація енергетичної політики в умовах євроінтеграції. *Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції* : XIV Міжнародна науково-практична конференція, м. Ірпінь, 8 грудня 2023 року. Ірпінь, 2023. С. 406–408. URL : <https://drive.google.com/file/d/1mx3Esc9q1ZHxM0E8H-mtOHjfaT7LAFYw/view> (0.2 д. а.).

10. Когут С. С. Розвиток регіонів України у сфері енергетичної безпеки України. *Сталий розвиток міст та регіонів України в рамках Європейської інтеграції* : Міжнародна науково-практична конференція. м. Ірпінь, 12 грудня 2023 р. Ірпінь, 2023. С. 158–160. URL : <https://drive.google.com/drive/folders/1WvxXq6Ny53f6op4N3dD-1KzriVAPRx1B> (0.25 д. а.).

11. Когут С. С. Енергетичний ринок, як фінансова складова економіки України. *Фінансові механізми забезпечення відновлення економіки України в сучасних умовах* : Міжнародна науково-практична конференція, м. Ірпінь, 22 лютого 2024 р. Ірпінь, 2024. С. 135–137. URL : <https://drive.google.com/file/d/1SLObrDNaUUBSkTG6oRAkAZbL9ro2GedB/view> (0.2 д. а.).

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – **Липов Володимир Валентинович**, доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу економічної теорії Інституту економіки та прогнозування НАН України (м. Київ) надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Здобувач стверджує, що «реальна ринкова ціна електроенергії в 4–5 разів перевищує ціну, за якою вона продається в Україні» (с. 113). Разом із тим, окупність станцій сонячної ВДЕ за умов монетизації всього потенційного обсягу енергогенерації, навіть за тарифами, встановленими для населення, не перевищує 3 – 5 років. Відповідно постає питання про причини такого цінового розриву, необхідність, перспективи та логіку поєднання традиційної, централізованої та децентралізованої інклюзивної, такої що залучає широке коло малих виробників електроенергії, комбінованої енергетичної системи. Цікаво було б почути думку здобувача з цього питання, технологічні, організаційні, соціальні проблеми, що можуть виникнути в процесі її створення.

2. У роботі запропоновано впровадження інклюзивного підходу в управлінні енергетичними системами. Дієвим і широко розповсюдженим механізмом інклюзії широких верств населення у енерговиробництво є формування локальних мікромереж відновлюваної енергогенерації. Тому хотілось би почути думку здобувача про перспективи об'єднання у мікромережі на локальному рівні приватних домогосподарств і фірм – власників устаткування відновлюваної енергогенерації в українських реаліях. Які саме механізми, на думку дисертанта, варто розглядати у якості найбільш адекватних особливостям інституційного середовища, що склалося в Україні? Яким чином розвиток мікромереж сприятиме оптимізації використання потенціалу відновлюваної енергогенерації, знижуючи витрати для учасників і сприяючи більш ефективному управлінню енергетичними ресурсами?

3. Особливу увагу здобувач приділяє проблемам балансування в єдиній енергетичній системі. Водночас, в контексті попереднього зауваження постає питання про те, яким чином розвиток розумних мікромереж може вплинути на ситуацію у цій сфері. Чи може він посилити потенціал акумуляції та перерозподілу надлишків енергогенерації? Вважаємо, що варто було б більш повно розглянути проблеми балансування енергетичних мереж, що постають перед енергетичними системами, зокрема у контексті інтеграції відновлюваних джерел енергії. Які саме технології та методи можуть бути застосовані? Чи вважає здобувач доцільним впроваджувати розумні мережі і автоматизовані системи управління для поліпшення балансування та зменшення ризиків, пов'язаних із нестабільністю постачання та споживання енергії.

4. В умовах, коли вся Україна страждає від систематичних відключень електроенергії, дещо суперечливим виглядає відношення здобувача до стимулювання розвитку приватної енергогенерації. З однієї сторони дисертант визнає, що вона дала «значний імпульс розвитку виробництва відновлюваної енергії» (с. 95), а, з іншої – вона «призводить до ряду технічних проблем і зловживань, пов'язаних із будівництвом фотоелектричних станцій приватними домогосподарствами без споживання електроенергії та операціями зі збільшення потужності таких об'єктів. Це означає, що, по суті, промислові фотоелектричні станції будують без застосування процедур установлення пільгових тарифів, відповідно до чинних пільгових тарифів [47], і без будь-якої відповідальності за баланси та якість електроенергії, що постачається» (с. 96). Відповідно лишається відкритим питання

яким чином здобувач пропонує розв'язувати цю суперечність – обмеженням приватної енергогенерації, чи організаційно-технічним і регулятивним вдосконаленням роботи комбінованої енергосистеми.

5. Серед потенційних напрямів розвитку відновлюваної енергогенерації відносно незначну увагу привертає мала гідрогенерації. Разом із тим в Україні є досвід, зберігаються традиції, власні виробничі потужності для її розвитку, значна кількість малих річок, ставків та озер. Варто також враховувати її потенціал як додаткового засобу акумуляції і балансування енергетичних потоків. Цікаво було б узнати думку здобувача про проблеми, обмеження, перспективи її розвитку в Україні.

Офіційний опонент – **Гуцол Тарас Дмитрович**, доктор технічних наук, доцент, професор кафедри механічної інженерії та технології машинобудування Поліського національного університету (м. Житомир) надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. У другому розділі роботи автором описана динаміка показників за часовий лаг від 2018 по 2022 рік, проте більшість значень показників характеризують 2020 рік та тенденції показників у порівнянні з 2021 роком. Варто було б у роботі описати які саме значення показників становлять у 2023 році і як війна вплинула на загальний індекс енергетичної безпеки.

2. У дослідженні достатньо об'ємно було проаналізовано динаміку змін структури показників енергетичного балансу України. Разом із тим, доцільно було б провести оцінку динаміки розвитку структурних елементів та навести як саме можливо проводити заміщення одного виду іншим та дати коротку характеристику переходу із фінансуванням з фондів ЄС.

3. У дисертаційній роботі на сторінках 78-79 автор детально розкрив наявну встановлену потужність об'єктів біоенергетики, гідроелектростанцій, сонячної енергетики та інших пілотних проєктів, навів кращі практики політик інклюзивного розвитку країн Євразії з метою вирішення питань адаптації, які сприятимуть виходу із кризового стану. Це однозначно сприятиме зменшенню залежності України та Європи від імпортованих енергоносіїв, проте хотілось би дізнатись думку автора про приблизні суми відшкодування повоєнного відновлення екологічної та енергетичної складової країн в інклюзивному розвитку та реальні строки досягнення технологічної нормальності енергетичної системи України.

4. Автор у роботі акцентує увагу на переході до відновлювальних джерел енергії, які зазначені як пріоритетні для країн ЄС згідно Європейської зеленої угоди. Далі автор наводить розгорнуте дослідження екологічної політики України у довоєнних та воєнний період, було б цікаво показати оптимістичний та песимістичний сценарій розвитку повоєнного відновлення. Чи є шанси на зелену відбудову за підтримки європейського фінансування?

5. Автором представлено PEST – аналіз стратегічного потенціалу енергетичної галузі країни, і резюмовано, що «найбільший вплив на функціонування енергоринок України здійснюють економічні фактори – 1,147, що підкреслює важливу роль енергетичної галузі в економіці країни». Виникає питання, важливу роль енергетичної галузі в економіці країни або важливу роль економічних чинників в енергетичній сфері країни? Як автор бачить дану синергію потенціалів енергетики та економіки та які взаємозалежності виникають при домінуванні одного потенціалу над іншим.

Рецензент – **Лазаренко Дмитро Олександрович**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та економічної безпеки Державного податкового

університету (м. Ірпінь) надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Реалії часу пов'язані з військовими діями і головною ціллю держави є збереження та підтримка української нації, як в соціальному, так і в економічному напрямку. Подолання бідності та підняття рівня життя людей прописані в стратегії сталого розвитку. Цікавим аспектом в дисертаційній роботі було б дослідження цінової політики держави для споживачів (рівень та зростання тарифів, розрахунки енергетики для пересічного споживача, причини зростання ціни, нові пропозиції (день\ніч) тощо).

2. У роботі до напрямків співпраці України та ЄС доцільно було б додати сприяння енергоефективності та енергозбереження, розвиток та підтримка відновлювальної енергетики, науково-технічне співробітництво та обмін інформацією, а також співробітництво в рамках європейських та міжнародних органів стандартизації в енергетичній сфері, це більш би розкрило напрямки співпраці між країнами.

3. Доцільно згадати про перспективи, що на порядку денному розробників державних політик ЄС і України в сфері енергетики, з'явилися принципи Індустрії 5.0. Підписаний у липні 2023 р. Маніфест «Щодо переходу України до Індустрії 5.0» стає початком нової індустріальної парадигми 5.0, яка заснована на інтенсивному використанні відновлюваних джерел енергії та циркулярних ЛДВ.

4. Цікаво було б почути думку автора стосовно нових офіційних даних, щодо динаміки тарифів на природний газ для непобутових споживачів окремих газопостачальних компаній в Україні, грн за 1 м³ (з ПДВТОВ ГК «Нафтогаз України»).

Рецензент – **Марченко Ольга Іванівна**, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування Державного податкового університету (м. Ірпінь) надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У розділі 2 таблиці 2.2 дисертаційної роботи надаються із застарілою інформацією за 2020 р. було б добре розкрити свіжіші дані щодо переходу на відновлювані джерела енергії та частки в енергетичному наборі. Проте можливо зазначені дані в повному обсязі не висвітлено в офіційних даних, тому хотілось би послухати думку автора.

2. У контексті обговорення відновлювальних джерел енергії та їх ролі в енергетичній безпеці України важливо звернути увагу на європейські регламенти, які беруться за основу. Які саме нормативні акти та регламенти Європейського Союзу використовуються для оцінки та впровадження політики в сфері відновлювальних джерел енергії та забезпечення енергетичної безпеки України? Зокрема, цікавить, як вони впливають на національну політику, стратегії та практики, а також яким чином інтегруються до української нормативно-правової бази.

3. Зауваження стосується відсутності в дослідженні використання економіко-математичних інструментів та кореляційних аналізів, які є важливими для об'єктивного аналізу і моделювання енергетичних та економічних процесів. Економіко-математичні моделі та кореляційні методи дозволяють глибше зрозуміти взаємозв'язки між різними економічними змінними, прогнозувати тенденції розвитку та оцінювати вплив певних факторів на економічну систему.

4. На мою думку, у роботі недостатньої уваги надається ідентифікації ризиків та прогнозуванню наслідків при низькій системі превентивної безпеки, що можуть вплинути на енергетичний сектор України. Врахування ризиків є ключовим елементом стратегічного планування та управління, особливо в такій критичній галузі, як енергетика. Прогнозування наслідків критичних ситуацій допомогло би виявити потенційні загрози, оцінити їх можливі

наслідки та розробити заходи для їх мінімізації.

Науковий керівник – **Гурочкіна Вікторія Вікторівна**, доктор економічних наук, професор, без зауважень.

Голова ради – **Лісовий Андрій Васильович**, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аудиту та економічного аналізу Державного податкового університету. Зауважень немає.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Когуту Сергію Сергійовичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

(підпис)

**Лісовий Андрій
Васильович**

(власне ім'я та прізвище)

